

ברכות התורה ועניי שבועות - שיעור 110

Do the following cases require ברכות התורה ?

1. Stayed up the whole night
2. Slept the afternoon before
3. Got up in middle of night, didn't go back to sleep
4. Went back to sleep & awoke in morning
5. Went back to sleep, awoke before עלות השחר
6. Slept in middle of day
7. Wants to continue learning after עלות ברכה without making

I. חשיבות של ברכות התורה - עיין בנדירים (פ"ה). ובכא מציעא (פ"ה): שנשאל חז"ל על מה אבדה ארץ ישראל שישראל היו עוסקים בתורה וכל זמן שהיו עוסקים בתורה ויתר הקב"ה על עונותיהם ולכן לא ידעו על מה אבדה. ותירץ חז"ל לא היו עוסקין לשם לימוד התורה אלא כמו שלומדין שאר חכמות ולכן לא ברכו ברכות התורה ולכן לא הגינה מ"ב (סימן מ"ז - ז) עיין באג"מ (ה - כ ו - ג - ד - ג)

II. אם ברכות התורה דאורייתא או דרבנן

(א) **ברמב"ן בספר המצוה** (צטוף עשין) שהיא מן התורה דכתיב "כי שם ה' אקרא הכו גודל לאלקינו" (ברכות כ"ה). דהתורה היא שם ה' וברכה זו מצוה בפני עצמה ואין מצוה אחת עם הלימוד וכן דעת המאירי (ברכות כ"ה): והחינוך (מצוה ת"ל) והפרי חדש (סימן מ"ז) והשאגת אריה (כ"ז)

(ב) **וי"א דדעת הרמב"ם** שאין מצות ברכות התורה אלא מדרבנן ולכן לא מנאה במנין המצות וכן משמע משו"ע (ר"ט - ג) דכל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך... חוץ מברכת המזון מפני שהיא של תורה. והרמ"א לא הגייה להוסיף ברכת התורה משמע שהיא מדרבנן. ועיין במ"ב (סימן ר"ט סעיף י"ה) שהוסיף ברכת התורה ועיין בבאר היטב בשם הטור שהוסיף מעין ג' על ז' מינים דהיא דאורייתא

(ג) **עיין בעה"ש** (סימן מ"ז - ז) שגם הרמב"ם ס"ל שהיא מן התורה אלא דס"ל שזהו חלק מחלקי המצוה דלימוד התורה ומצוה אחת היא. וברכת התורה מחויב ללמוד קצת תיכף אחר הברכה והברכה חלק מן המצוה

ד) ספק אם צריך לברך ברכת התורה

1. עיין בבאר היטב (מ"ז - ה) דהפר"ח כתב בשם הפוסקים דחוזר ומברך כל הברכות אע"ג דליכא מדאורייתא אלא ברכה א'.

2. ובשאגת אריה (כ"ז - כ"ה) כתב דאם נסתפק לו אם בירך חוזר ומברך ולא יברך אלא ברכת אשר בחר בנו שהיא המעולה שבברכות. ועיין באג"מ (ג - ג) שמתרץ את כל הענין.

3. ובשערי תשובה הביא דעת המחזיק ברכה שדעתו דשב ואל תעשה עדיף ולא יחזור (כדעת הרמב"ם)

4. אבל דעת המשנה ברורה (רי"ט סימן מ"ז) דחוזר ומברך כדין ספיקא דאורייתא ולענ"ד יש לומר דלשיטת הרמב"ן דברכת התורה מן התורה יש ספק דאורייתא וספק ברכה לבטלה רק מדרבנן ואין ספק דרבנן מוציא ספק קיום מצות עשה. אבל לפי שיטת הרמב"ם דמוציא שם שמים לבטלה הוא איסור דאורייתא וספקו מבטל ספק קיום מצוה דרבנן של ברכת התורה ושב ואל תעשה עדיף.

למעשה) וצריך לברך משום ספק דאורייתא ורק ברכת אשר בחר בנו עיין באג"מ (ג - ג) וטוב יותר שאחר מוציאו או שיכוין לפטור את עצמו בברכת אהבה רבה בלימוד תיכף אחר התפלה. עיין במשנה ברורה (מ"ז ס"ק כ"ה)

III. מה נקרא הפסק לענין ברכת התורה - עיין בטור (סימן מ"ז) ובב"י (ד"ה וכתב)

(א) בית הכסא או מרחץ או שינת קבע מפסיקים ואם בא ללמוד אחריהם צריך לברך שהם היסוד הדעת כי א"א ללמוד כשהוא במרחץ או בבית הכסא וזה שיטת רבינו שמחה ועיין בשו"ע (סימן מ"ז סעיף י) ששיטה זו אינו מקובל להלכה ואין אומרים ספק דאורייתא לחומרא

(ב) רק שינת קבע הוה הפסק (ועיין בבה"ל סימן ד' ד"ס "דוד") והוא כמו חצי שעה או אפשר אפילו יותר משלש מינוט. ומרחץ ובית הכסא אין חשיב היסח הדעת ועוד שאף כשהוא נפנה צריך ליזהר בדינים כמו צניעות ואופן הקינות וזה שיטת הרא"ש וטור ורוב ראשונים והשו"ע סתם כוותיה (נסעיף י"ח)

(ג) רק עלות השחר - ור"ת סבר שקבעו חכמים ברכה זו בכל יום דומיא לברכת השחר ולא בשינה תליא מילתא דאם לא ישן א"צ לברך אלא בעלות השחר תליא מילתא. ועיין בשו"ע (סעיף י"ח) שכן נהגו בשינת קבע ביום דלא לברך

(ד) שינת קבע וגם עלות השחר תליא מילתא תלמידי רש"י היו אומרים בשמו כשהיה משכים לקרות קודם עלות השחר היה מברך ברכת התורה וכשהיה בא לבית הכנסת היה חוזר ומברך. ועיין (נסעיף י"ג) שאין צריך לחזור ולברך ושיטה זו אינו מקובל להלכה. ואין אומרים ספק דאורייתא לחומרא.

(ה) אחר שינת קבע ביום אין מברכין כר"ת ואחר שינת קבע דלילה מברכין כהרא"ש וזה שיטת האגור בשם אביו ומשמע שפסק כהרא"ש ורוב הפוסקים אבל ביום מחמיר כשיטת ר"ת שהוא דעת יחיד (בית יוסף "וכן נהגו")

IV. למעשה

1. Stayed up the whole night -- ניעור כל הלילה

עיין בהגהות רעק"א (ס"ק י"ג) דניעור כל הלילה אין לברך דהעיקר לאו כר"ת ובמ"ב (ס"ק כ"ח) כתב שאחר מוציאו או שיכוין לצאת בברכת אהבה רבה וילמוד תיכף מעט אחר תפלתו. ועיין עוד בשו"ת יחזקאל דעת (ג - ל"ג) והאלף לך שלמה (ל"ג) ועיין בשו"ת מהרש"ג (ח - ס"ג)

2. Slept the afternoon before - stayed up the whole night

בישן ביום וניעור כל הלילה שלאחריו דמברך בבקר בממנו"פ לר"ת צריך לברך דלא נפטר רק מעת לעת ולהרא"ש גם שינת היום הוי היסח הדעת ואין ברכת אהבת עולם שקודם קריאת שמע דערבית פוטרת דדעת הראב"ד ודעימיה דאהבה רבה אינו פוטר רק מה שלומד אחר וגם ק"ש לא מקרי למודו בשעת התפלה. ועיין בשו"ע (סעיף ח) ועיין במ"ב (סימן מ"ז ס"ק פ"ח) דפסק כרבי עקיבא איגר דמברך לעצמו. ועיין באג"מ (ד - ג) דלדעת הלבוש אינו יצא אם שומע ברכת חברו. וצ"ע

3. Got up in the middle of night

עיין בשו"ע (סימן מ"ז - י"ג) והמשכים קודם אור היום מברך כל סדר הברכות חוץ מברכת הנותן לשכוי בינה ופרשת התמיד. ואם נעור כל הלילה עיין במ"ב (סימן מ"ו - כ"ד) דדעת הא"ר דאין אומרים אלוקי נשמה ומעביר שינה. ושע"ת ופמ"ג חולקים ואומרים וטוב שאחר הוציאו.

4. & 5. Got up in the middle of night - went back to sleep

עיין בשו"ע (סעיף י"ג) המשכים קודם אור היום ללמוד מברך ברכת התורה ועיין במ"ב דאם חזר וישן שינת קבע קודם אור היום שא"צ לברך שמסתמא דעתו של אדם לפטור בברכה זו עד שינת הלילה. אבל לדעה ראשונה (נסעיף י"ח) צריך לברך וכן פסק הגר"א

6. Slept during day may require a ברכה

עיין בשו"ע שנהגו שלא לברך על שינת קבע ביום עיין במ"ב (סעיף כ"ה) דהסומך על כל הפוסקים שהזכרנו ומברך לא הפסיד. ובמ"ב (ס"ק י"ג) שטוב יותר שיכוין בברכת אהבת עולם לפטור מברכת התורה וצריך ללמוד מיד בלי הפסק

7. Can one continue learning after עלות השחר even though he didn't say ברכת התורה

עיין בשו"ת מהרש"ג (ח - ס"ג) שיש להתיר כמו שאר ברכות השחר אחר עשייתן כמו מלביש ערומים אחר לבישת בגדים או שעשה לי כל צרכי אחר לבישת מנעלים

חג שמח

נצפס לללו נשאת אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה מאי אורח' האלה רחל ב"ר גרשון חנלק העלן' הכהן ע"ה